

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

FINANCIAL STABILITY AS A FACTOR OF STABLE DEVELOPMENT OF LOGISTICS SYSTEMS

УДК 338.984

Мельникова К.В.

к.е.н, доцент кафедри економіки, управління підприємствами та логістики Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У статті розглянуто сутність фінансової стійкості логістичної системи, зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на фінансову стійкість. Запропоновано використання концептуального підходу до оцінки і подальшої побудови системи управління фінансовою стійкістю логістичних систем на основі моделі CAMELS.

Ключові слова: фінансова стійкість, управління, фінансовий стан, логістична система.

В статье рассмотрены сущность финансовой устойчивости логистической системы, внешние и внутренние факторы, влияющие на финансовую устойчивость. Предложено использование концептуального подхода к оценке и дальнейшему построению

системы управления финансовой устойчивостью логистических систем на основе модели CAMELS.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, управление, финансовое состояние, логистическая система.

The essence of financial stability of the logistic system is considered in the article. The external and internal factors influencing financial stability are considered. The use of the conceptual approach to the evaluation and further development of the financial sustainability management system for logistic systems based on the CAMELS model is proposed.

Key words: financial stability, management, financial condition, logistic system.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки українські підприємства самостійно планують виробничі, фінансові та інші ресурси, проводять аналіз і оцінку фінансового стану логістичної системи і своїх підсистем. Багато з них у цих умовах зіткнулися з гострою проблемою забезпечення фінансової стійкості для зменшення ймовірності попадання у сферу фінансової неспроможності та банкрутства. Одним із головних завдань в управлінні логістичними системами є забезпечення ефективного їх функціонування, що виступає одним з основних факторів розвитку національної економіки.

Фінансова стійкість є найважливішою частиною фінансового стану логістичної системи, тому що забезпечує здатність економічного суб'єкта вести логістичну діяльність у довгостроковому періоді.

Аналіз динаміки фінансової стійкості логістичних систем в Україні показав її недостатній рівень, що викликає серйозні негативні наслідки. Так, низька фінансова стійкість є суттєвою перешкодою для залучення іноземних інвестицій в український логістичний бізнес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми в управлінні фінансовою стійкістю логістичних систем пов'язані не тільки з наявністю внутрішніх та зовнішніх загальних проблем, але і з тим, що саме поняття «фінансова стійкість» є неоднозначним та складним. Основні концепції управління фінансовою стійкістю належать провідним зарубіжним та вітчизняним ученим, таким як Ю. Бріггем, Дж. Ван Хорн, Л. Гапенскі, Ч. Хорнгрен, М. Доннеллан, М. Сатклнфф, І.О. Бланк, В.В. Бочаров, І.Т. Балабанов, Л.А. Ліхтіанова, В.І. Оспіщев та ін. [1-9].

Постановка завдання. Метою статті є розкриття сутності поняття фінансової стійкості логі-

стичних систем, факторів впливу на неї та пошук шляхів стабілізації їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неоднозначність поняття «фінансова стійкість» проявляється в різному змістовному наповненні даної категорії, яке розглядається як здатність до досягнення якісно різних результатів, включаючи збереження загальної стійкості, підвищення інвестиційної привабливості, забезпечення фінансової рівноваги, нарощування рівня ділової активності, підвищення ефективності логістичної діяльності тощо. Різні точки зору на це поняття в подальшому впливають на багатогранність методів її оцінки і наявність комплексу інструментів управління фінансовою стійкістю.

Фінансова стійкість розкривається Е.А. Леоновою як комплексне поняття, що відбиває стабільний рівень фінансової спроможності, за якого фінансові ресурси, їх розподіл і використання в умовах негативного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників підприємницького середовища, регулюючої ролі держави та управлінських рішень здатні забезпечити стійкий фінансовий розвиток у короткостроковому і довгостроковому періодах, базується на постійній підтримці раціонального співвідношення між елементами вертикальної структури необоротних та оборотних активів і джерелами їх фінансування (пасивами) і виконанні умов забезпечення рентабельності, ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності, кредитоспроможності, фінансової міцності, фінансової активності і ефективності грошових потоків [5].

Фінансова стійкість підприємства – здатність підприємства здійснювати основну й інші види діяльності безперебійно, незважаючи на ризики та зміни в середовищі бізнесу, які можуть відбуватися в процесі господарської діяльності підприємства [4].

При цьому слід зауважити, що, розглядаючи фінансову стійкість стосовно різних сфер діяльності, трактування її сутності може змінюватися.

Фінансова стійкість логістичної системи – це загальний стан усіх її фінансових ресурсів, їх розподіл та оптимальне використання, яке веде до збільшення прибутку та забезпечує розвиток логістичної системи за достатнього рівня платоспроможності і кредитоспроможності в умовах наявних ризиків та під впливом зовнішніх факторів.

До зовнішніх факторів можна віднести різкі коливання курсів основних мирових валют, нестабільний економічний розвиток низки країн Єврозони, зміни на фондових ринках, наявні проблеми розвитку вітчизняної економіки, а саме зростання цін на енергоносії, збільшення податків, зміни розмірів мінімальної заробітної плати, стагнація розвитку базових галузей української економіки тощо. Ці негативні фактори поєднуються із внутрішніми проблемами самих логістичних систем, передусім із високою ресурсоемністю виробництва, застосуванням застарілих технологій, застарілим транспортом, неефективним використанням складів, відсутністю необхідної логістичної інфраструктури, помірним використанням сучасних інформаційних технологій, низькою кваліфікацією кадрів.

У подібних умовах практична можливість протистояння негативним впливам вимагає забезпечення ефективного управління фінансовим станом логістичної системи.

Висока і цілеспрямовано підтримувана фінансова стійкість створює умови для ефективного протистояння кризам, які породжуються зовнішніми для економічного суб'єкта причинами.

Динаміка фінансової стійкості складається під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

До числа зовнішніх факторів макроекономічного характеру належать: глобалізація господарської діяльності; поширення Інтернет-технологій; нестабільність розвитку більшості національних економік, особливо країн із перехідною економікою, включаючи Україну; нестабільність валют та ін. Та не менш важливими є внутрішньонаціональні чинники розвитку і фінансовий стан економічних суб'єктів.

До факторів прямого впливу належать: кон'юнктура кредитного ринку, який надає фінансові ресурси підприємствам; кон'юнктура ринку цінних паперів; кон'юнктура товарних ринків; рівень прозорості фінансового ринку; рівень прибутковості інвестиційних проектів тощо.

Під внутрішньофінансовим середовищем розуміється сукупність умов і факторів, що знаходяться під безпосереднім контролем менеджменту підприємства і визначають якість фінансового результату, що розглядається як наслідок прийняття і реалізації управлінських рішень. Із цього погляду визначальними внутрішніми факторами є [4; 6; 9]:

галузева приналежність; можливість диверсифікації діяльності; асортимент і структура продукції та послуг; величина сплаченого статутного капіталу та інших елементів власного капіталу; можливість та умови залучення позикового капіталу; обсяг, структура і динаміка видатків; здатність підприємства генерувати прибуток; збалансованість грошових потоків; величина, склад і структура активів і безліч інших чинників.

Наявність перерахованих та інших чинників вимагає від менеджменту логістичної системи систематичного моніторингу та оцінки зміни внутрішнього середовища, а також виявлення ключових факторів її розвитку і побудови системи управління ними.

Нині існують такі методи оцінки фінансової стійкості [2; 9]:

- оцінка чистих активів;
- коефіцієнтний метод, у тому числі коефіцієнти структури капіталу та покриття зобов'язань;
- оцінка забезпеченості власними обіговими коштами;
- аналіз структури активів із позиції забезпечення фінансової стійкості.

Кожен із цих методів має переваги і недоліки, у зв'язку з чим самі методи в низці випадків вимагають коригування.

Основний недолік розглянутих методів – їх розбіжність у часі. Базовим фактором виникнення цього недоліку є недосконалість бухгалтерського балансу, що розглядається як фінансова модель підприємства. Основа побудови балансу – використання «історичної» вартості активів і зобов'язань, що призводить до невідповідності «балансової» оцінки об'єктів і їх реальній вартості. Проте баланс виступає головним елементом внутрішнього інформаційного забезпечення для всіх методів оцінки фінансової стійкості. Фінансова звітність підприємства є головним і єдиним загальнодоступним внутрішнім джерелом інформації про фінансовий стан підприємства.

До системи показників оцінки фінансової стійкості слід віднести: прибутковість; показники ліквідності та платоспроможності; показники ділової активності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів; коефіцієнт фінансового левериджу; показники ймовірності банкрутства; частка власного капіталу в обігових коштах; коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності; коефіцієнт покриття власними оборотними засобами фінансово-експлуатаційних потреб [2; 3; 8].

У табл. 1 наведено загальні показники фінансової стійкості із застосуванням інструментарію SNW-аналізу, критерії значення котрого розподілені за принципом золотої пропорції, що дає змогу

підвищити деталізацію отриманих результатів та надати рекомендації стосовно стану фінансової стійкості логістичної системи.

Під час побудови системи управління фінансовою стійкістю логістичної системи необхідно врахувати: масштаби логістичної системи та її життєвий цикл, стабільність розвитку світової, національної та галузевої економіки.

Для оцінки і подальшої побудови системи управління фінансовою стійкістю логістичних систем пропонується використовувати концептуальний підхід, який є основою моделі CAMELS, застосовуваної для оцінки якості фінансового стану кредитних організацій.

CAMELS – це поєднання початкових букв шести елементів, аналіз яких проводять органи банківського нагляду:

- С (Capital adequacy) – достатність капіталу банку для захисту інтересів його кредиторів (вкладників);
- А (Asset quality) – якість активів кредитної організації;
- М (Management) – якість менеджменту банку;
- Е (Earnings) – прибутковість (рентабельність), що розглядається з позиції наявності джерел отримання прибутку й оцінки її достатності для подальшого розвитку банку;

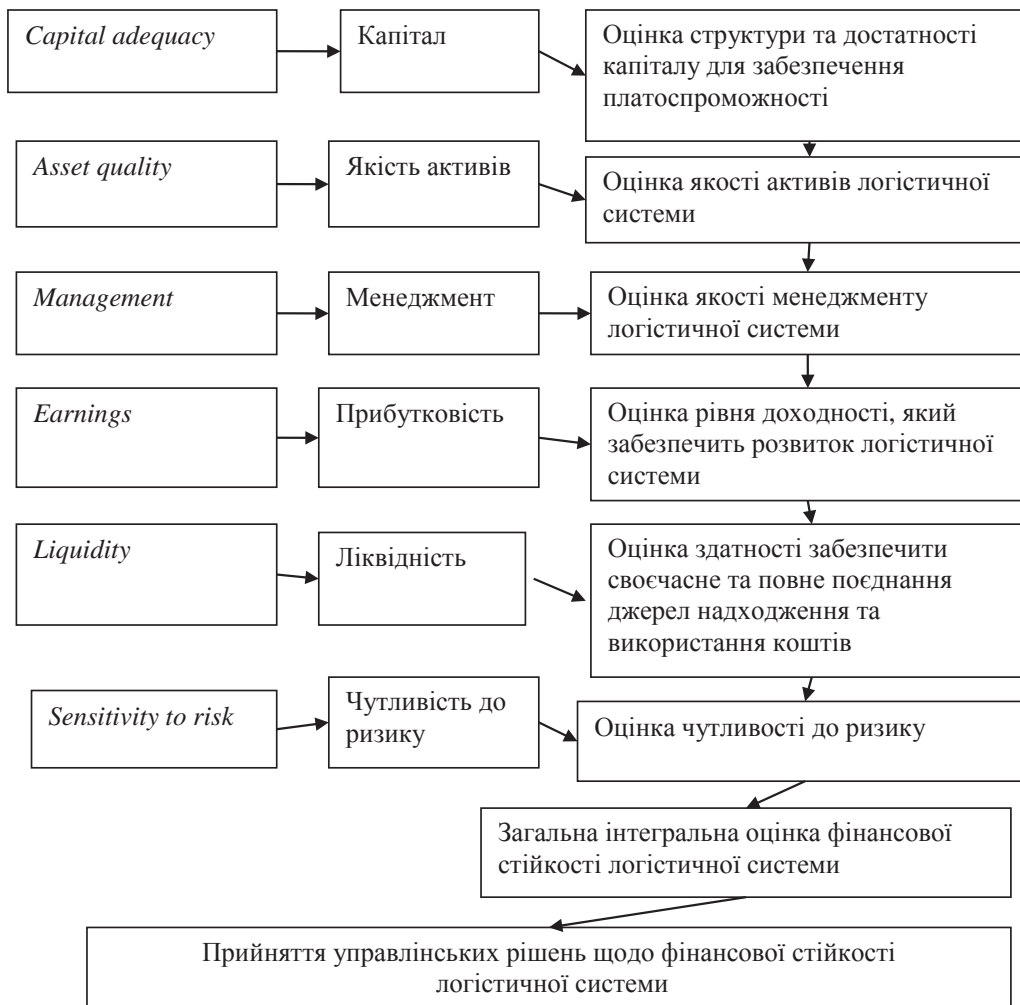

Рис. 1. Схема управління фінансовою стійкістю логістичної системи на основі моделі CAMELS

Таблиця 1

SNW-аналіз у загальному аналізі фінансової стійкості логістичних систем

Показники фінансової стійкості	Сильна сторона (S)	Нейтральна сторона (N)	Слабка сторона (W)	
			Помірна	Кризова
Частка власного капіталу в обігових коштах	> 0,1	[0,1; 0,06]	(0,06; 0,03]	< 0,03
Коефіцієнт автономії	> 0,5	[0,5; 0,31]	(0,31; 0,06]	< 0,06
Коефіцієнт покриття фінансово-експлуатаційної потреби власними оборотними засобами	> 1,25	[1,25; 0,78]	(0,78; 0,48]	< 0,48
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	> 0,77	[0,77; 0,48]	(0,48; 0,29]	< 0,29

– L (Liquidity) – ліквідність, достатня для своєчасного виконання зобов'язань;

– S (Sensitivity to risk) – чутливість до ризику.

З огляду на багатогранність економічного змісту даної категорії і наявність ефективної моделі CAMELS, апробованої в банківській сфері, що характеризується наявністю чіткої методології, для управління фінансовою стійкістю логістичних систем запропонована схема, основою якої виступають компоненти рейтингової системи CAMELS (рис. 1).

Оцінка та аналіз кожного з перерахованих у схемі елементів завершується присвоєнням індексу «1» (позитивна оцінка) або «0» (негативна оцінка) для подальшого формування загальної інтегрованої оцінки фінансової стійкості. Така оцінка проводиться окремо для кожного з шести компонентів.

Заключна інтегрована оцінка фінансової стійкості логістичної системи може бути представлена у вигляді значення показника $K\{N_6\}$, який складається з шести компонентів, з урахуванням того, що кожен індикатор отримав оцінку – 1 або 0. Тоді, якщо:

– $K\{N_6\} = \{1, 1, 1, 1, 1, 1\}$, то логістична система має абсолютну фінансову стійкість;

– $K\{N_6\} = \{0, 0, 0, 0, 0, 0\}$, то логістична система абсолютно фінансово нестійка.

В інших випадках, коли показник буде мати різні співвідношення одиниць і нулів, це буде свідчити про відносну фінансову стійкість та існування проблемних аспектів, які можуть привести до її зниження. Наявність індикатора «0» слугуватиме сигналом для менеджменту логістичної системи до необхідності прийняття рішень саме у цьому напрямі.

Висновки з проведеного дослідження.

Одним із найважливіших показників функціонування логістичних систем є їх фінансова стійкість. Встановлено, що на показник фінансової стійкості впливає багато зовнішніх та внутрішніх факторів, які необхідно враховувати під час прийняття управлінських рішень стосовно стабілізації фінансової стійкості логістичної системи. Запропоновано використовувати в процесі оцінки фінансової стійкості логістичних систем компоненти рейтингової системи CAMELS, яка апробована в банківській сфері і може бути адаптована до оцінки складників фінансової стійкості логістичних систем. Модель CAMELS дасть змогу точніше визначити, в якій сфері є недоліки, та дасть змогу прийняти необхідні стабілізаційні управлінські рішення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак, С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1(42). – С. 191-196.

2. Капанадзе Г.Д. Построение модели комплексной оценки финансовой устойчивости экономического субъекта / Г.Д. Капанадзе // Российское предпринимательство. – 2013. – № 18(240). – С. 143-150.

3. Котлярова А.В. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї / А.В. Котлярова, Т.І. Кочетова // Вісник НТУ «ХПІ». 2015. – № 61(1170). – С. 46-48.

4. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: [монографія] / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 880 с.

5. Леонова Е.А. Практический способ обеспечения финансовой устойчивости предприятия / Е.А. Леонова // Научные труды Московской гуманитарно-технической академии. – 2010. – № 7. – С. 54- 62.

6. Оспіщев В.І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг: зб. наук. праць. / редкол.: О.І. Черевко (відпов. ред.) [та ін.] – 2009. – Вип. 2(10). – С. 218-223.

7. Олійник Т.О. Фінансова стійкість підприємства як основний показник фінансового стану / Т.О. Олійник Т.В. Шеремет // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 23. – С. 35-37.

8. Финансовый менеджмент: теория и практика / Е.С. Стоянова [и др.]; 6-е изд. – М.: Перспектива, 2010. – 656 с.

9. Фомин В.П. Формирование и анализ показателей финансового состояния организации / В.П. Фомин, Ю.А. Татаровский // Экономический анализ: теория и практика. – 2014. – № 4(355). – С. 11-20.

REFERENCES:

1. Hapak N. M. Osoblyvosti vyznachennia finansovoi stiiosti pidpriemstva / N. M. Hapak, S. A. Kapshtan. // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika. – Vypusk 1(42). – 2014. – S. 191-196.

2. Kapanadze G. D. Postroenie modeli kompleksnoy otsenki finansovoy ustoychivosti ekonomicheskogo sub»ekta / G. D. Kapanadze // Rossiyskoe predprinimatel'stvo. – 2013. – № 18(240). – S. 143-150.

3. Kotliarova A. V. Finansova stiiikist pidpriemstva ta faktory, shcho vplyvaiut na nei / A. V. Kotliarova, T. I. Kochetova // Visnyk NTU «KhPI». 2015. – # 61(1170). – S. 46-48.

4. Lakhtionova L. A. Analiz finansovoi stiiikosti subiektu pidpriemnytskoi diialnosti: monohrafiia / L. A. Lakhtionova. – K.: KNEU, 2011. – 880 s.

5. Leonova E. A. Prakticheskiiy sposob obespecheniya finansovoy ustoychivosti predpriyatiya. // Nauchnye trudy Moskovskoy Gumanitarno-Tekhnicheskoy Akademii. – M: MGTA. – 2010. – № 7. – S. 54- 62.

6. Ospishchev V. I. Klasyfikatsiia chynnykiv vplyvu na finansovu stiiikist pidpriemstv / V.I. Ospishchev, I. V. Nahorna // Ekonomichna stratehiia i perspektvy rozvytku sfery torhivli i posluh: zb. nauk. prats. / redkol.: O. I. Cherevko (vidpov. red.) ta in. – Kharkiv: Vyd-vo Kharkiv. DU kharchuvannia ta torhivli. – 2009. – Vyr. 2(10). – 694. – S. 218-223.

7. Oliinyk T. O. Finansova stiiikist pidpriumstva yak osnovnyi pokaznyk finansovoho stanu / T. O. Oliinyk T. V. Sheremet // Investytsii: praktyka ta dosvid # 23. – 2014. – S. 35-37.

8. Finansovyy menedzhment: teoriya i praktyka / E. S. Stoyanova, T. B. Krylova, I. T. Balabanov, I. A. Blank

ta in. – 6-e izd. – M.: Izd-vo «Perspektiva». – 2010. – 656 s.

9. Fomin V. P. Formirovanie i analiz pokazateley finansovogo sostoyaniya organizatsii / V. P. Fomin, Yu. A. Tatarovskiy // Ekonomicheskyy analiz: teoriya i praktyka. – 2014. – № 4(355). – S. 11-20.

Melnykova K.V.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economics,
Enterprise Management and Logistics,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

FINANCIAL STABILITY AS A FACTOR OF STABLE DEVELOPMENT OF LOGISTICS SYSTEMS

The purpose of the article is to reveal the essence of the notion of financial stability of logistic systems, factors of influence on it, and the search for ways to stabilize their development.

One of the most important indicators of the functioning of logistics systems is their financial stability.

The financial stability of the logistics system is the general condition of all its financial resources, their distribution, and optimal use, which leads to increased profits and ensures the development of the logistics system with a sufficient level of solvency and credit in the conditions of existing risks and under the influence of external factors.

It is established that the financial stability index is influenced by many external and internal factors that need to be taken into account when making managerial decisions regarding the stabilization of the financial stability of the logistics system.

Among the external factors of macroeconomic nature is the globalization of economic activity; distribution of Internet technologies; instability of most national economies, especially transition economies, including Ukraine, instability of currencies, etc. But equally important are internal national development factors and the financial condition of the economic entity.

The factors of direct influence include the situation of the credit market, which provides financial resources to enterprises; Market conditions of the securities market; Commodity market conjuncture; The level of transparency of the financial market; The level of profitability of investment projects, etc.

Under the internal financial environment is understood a set of conditions and factors that are under the direct control of enterprise management and determine the quality of the financial result, which is considered as a consequence of the adoption and implementation of management decisions. From this point of view, the decisive internal factors are: industry affiliation; The possibility of diversifying activities; Assortment and structure of products and services; The amount of paid-in share capital and other equity items; The possibility and conditions for attracting borrowed capital; Volume, structure, and dynamics of expenditures; Ability of the enterprise to generate profit; Balance of cash flows; The size, composition, and structure of assets, and many other factors.

It is proposed to use in the process of assessing the financial stability of logistics systems components of the rating system CAMELS, which is tested in the banking sector and can be adapted to assess the components of the financial stability of logistics systems. The CAMELS model will allow you to more accurately identify, which areas are in short supply, and allow you to make the necessary stabilization management decisions.